

Negyedszázaddal később 1981-es történelmi visszatekintés 1956-ra ^[1]

Mi itt Magyarországon nemegyszer visszatérünk annak az útnak az elemzéséhez, amelyet 1956 óta megtettünk. Jelen pillanatban a központi kérdést számunkra a gazdasági problémák jelentik, amelyek az 1974-es olajárrobbanás után jelentkeztek. Magyarország éppen akkor szenvedte el a legnagyobb veszteségeket. Amikor most akarunk annyit vásárolni külföldön, mint 1974-ben, akkor ehhez húsz százalékkal növelnünk kell az exportunkat. Eleinte, 1976-ig nem ismertük fel ezt a tendenciát, de már akkor is eljutottunk arra a következtetésre, hogy fékezni kell a fejlődés ütemét.

Bevezetés

1981 márciusában hivatalos látogatásra Budapestre érkezett Stanislaw Kania, a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának első titkára. A lengyel pártvezető elsősorban azért jött, hogy tanácsokat kérjen Kádár Jánostól, miként lehetne kivezetni a válságból az 1970-es évek végére gazdaságilag és politikailag egyaránt csődbe jutott kommunista Lengyelországot. Ráadásul az 1980-as nyári sztrájkok nyomán megalakult, és Lech Walesa vezetésével egy éven belül közel tízmillióra duzzadt Szolidaritás szakszervezet folyamatosan arra kényszerítette a LEMP-et, hogy a hatalom bizonyos szeleteit ossza meg a társadalommal. Kania helyzetét nehezítette az is, hogy a Szovjetunió és a többi szocialista ország - Magyarországot és Romániát kivéve - állandó nyomást gyakorolt a lengyel testvérpárt vezetésére, hogy az mihamarabb s bármilyen eszközzel tegyen rendet. Ugyanekkor Varsóban a szocialista tábor virágzó mintaállamként tekintettek Magyarországra, amelynek első számú vezetője - a lengyelek szerint legalábbis - az 1956-os megrázkódítás után ügyes politikával úrrá lett a nehézségeken, és rendszerét mind külföldön, mind odahaza elfogadtatta. Kania és társai valóban szívesen megvalósították volna a "kádári vezetési és politikai stílust". (Az 1980-81-es lengyel válság részletes leírását, illetve Kádár és az MSZMP álláspontját az akkori lengyel eseményekről lásd: Tischler János: Az MSZMP és a lengyelországi válság, 1980-1981. ArchivNet, II. évf. 1. szám /2002. jan./.)

Egyébként 1956-ban a Visztula mentén is jelentős események történtek, amelyek nyomán - Moszkva kezdeti ellenkezésének dacára - októberben Wladyslaw Gomulka lett a lengyel párt vezetője. Ő képesnek bizonyult arra, hogy lecsillapítsa a robbanással fenyegető feszültséget országában. Mindazonáltal tizennégy évvel később, 1970 decemberében leváltották őt, mivel tűzparancsot adott ki az áremelések ellen tüntető fegyvertelen tengeremléki munkásokra. Helyét Edward Gierek vette át, aki tízéves fényűző országlás után, 1980 szeptemberében szintén távozni kényszerült.

A Kaniával folytatott tárgyalásokon Kádárnak lehetősége nyílt arra, hogy egyfajta összegzést adjon lengyel partnerének a huszonöt évvel korábbi magyar eseményekről, s elmondja, mit is tett az MSZMP az "ellenforradalom" leverése után, hatalma megszilárdítása és az ún. "szocialista konszolidáció" véghezvitele érdekében. Mint látni fogjuk, beszámolója gyakran nem felel meg a történelmi hitelesség kategóriáinak, mindez azonban jól jellemzi magát az elbeszélőt.

Kádár önkéntelenül is párhuzamokat vont az 1956-os magyarországi és az 1980-81-es lengyelországi állapotok között - összevetette az azonosságokat és az eltéréseket -, s igyekezett olyan párhuzamokat is keresni, amelyek azt sugallták, hogy a lengyel vezetés bizony számíthat támogatásra, ha elszánja magát a "határozott cselekvésre". Ez utóbbiak közé tartozik az 1957. május 1-jei budapesti felvonulás megemlézése, amelyre a magyar pártvezető a tárgyalások után egy héttel, az MSZMP Központi Bizottságának március 26-i ülésén is visszatért - a maga sajátos megközelítésében. Elmondása szerint - bár csak fél év telt el a forradalom vérbefojtása óta - közel félmillió ember jelent meg a Hősök terein, hogy "hitet tegyen a szocialista eszme és rendszerünk mellett, és kifejezze, kész részt vállalni a társadalmi konszolidációért indított harcból". Annak ellenére gyűlt össze ekkora tömeg, hogy "oda csak egyénileg jöhettek az emberek, nem vonulhatott fel se csoport, se üzem, semmilyen szervezett kollektíva", mert az MSZMP vezetése azt akarta látni, "hányan jönnek el önszántukból". Ezután így folytatta: "Ezzel szemben az ötvenhatos események idején a legnagyobb tömeg, amelyet az ellenforradalmi lázítók, hözöngők meg tudtak mozgatni, a Kossuth téren gyűlt össze, meg a Bem téren; az egyikén elférnek háromezren, a másikon meg talán nyolcezren. Akkora tömeget, amelyet újjászervezett pártunk hívó szava vonzott, képtelenek lettek volna bármilyen jelszóval, szervezéssel megmozgatni, egybegyűjteni. Mélyen meg vagyok győződve, hogy a mai Lengyelországban is a szocializmus hívei vannak többségben." (MOL, 288. fond, 12/217 ó. e.)

Kádár két órán keresztül elevenítette fel élményeit és adta át tapasztalatait Kaniának. Aztán a látogatás véget ért, a lengyel pártvezető hazatért, s fél év múlva leváltották, mert nem volt hajlandó erőszakkal felszámolni a válságot. Helyére az 1981 februárjától a miniszterelnöki posztot is betöltő Wojciech Jaruzelski tábornok került, aki december 13-án bevezette a hadiállapotot. Ő is számított a magyar vezetés tanácsaira - amelyeket azonnal és bőségesen meg is kapott -, de nem tudott többet hasznosítani belőlük, mint elődje.

A kádári tapasztalatokat ugyanis nem lehetett mindent megoldó receptként átültetni az 1980-as évek Lengyelországába, éppen azért, mert 1956 óta egy negyedszázad eltelt, és a világ azallat nagyot változott.

Az 1981 márciusában, Budapesten lezajlott Kádár-Kania megbeszélésekről a lengyel fél által készített jegyzőkönyvre a varsói Újkor Iratok Levéltárában bukkantam rá, a dokumentum jelzete: *Archiwum Akt Nowych, KC PZPR, 1822, s. 78-91.*

Forrás

Tájékoztató Stanislaw Kania elvtársnak Kádár János elvtárral folytatott megbeszéléseiről Budapest, 1981. március 19.

A találkozó, amely az MSZMP KB székében kezdődött, 11 órától 16.30-ig tartott. /A megbeszélések ebédszünet utáni második része egy rózsadombi villában volt./

Kádár János mint házigazda leszögezte, hogy ő maga, de az MSZMP vezetése is élénken érdeklődik a lengyelországi helyzet alakulása iránt. Jó dolog volt, jelentette ki, hogy előzőleg Emil Wojtaszek és Tadeusz Grabski elvtársak látogatást tettek nálunk [1980 szeptemberében, illetve novemberében], mivel a velük folytatott megbeszélések lehetővé tették számunkra, hogy jobban megismerjük a lengyel problémákat. Ezekről a tárgyalásokról beszámolót készítettünk Központi Bizottságunknak is. Örülünk, Kania elvtárs, hogy ellátogatott Prágába és Berlinbe. Szándékaink szerint a mai megbeszélésekről is beszámolót készítünk az MSZMP Politikai Bizottságának legközelebbi ülésére. Pártunk vezetése nagyon jól fogadta a mára tervezett találkozó hírért. Örülök, hogy eljött Budapestre, Stanislaw elvtárs, és pártunk vezetése nevében kifejezem ez iránti megelégedésemet.

Ezt követően Stanislaw Kania elvtárs jellemezte a Lengyelországban és a lengyel pártban uralkodó helyzetet, és szólt a válság megoldását célzó, már végrehajtott, illetve tervezett lépésekről.

Kádár János elvtárs:

Szeretném megköszönni őszinte beszámolóját, és a magam részéről tájékoztatni óhajtom Önt országom helyzetéről, valamint kapcsolódnék az Ön által érintett kérdések némelyikéhez.

Még mielőtt azonban rátérnék erre, szeretném hangsúlyozni, hogy nagyra értékelem a testvérpártok közötti tapasztalatcserét. A mi pártunk jelszava ugyanis az, hogy mindent hasznosítani kell, ami a mi körülményeink között alkalmazható. Természetesen tudjuk, hogy nem lehet sablonok szerint dolgozni, és más pártok legjobb tapasztalatait sem lehet egy az egyben lemásolni, hanem azokat inkább az adott ország konkrét feltételeihez kell igazítani. Mi itt Magyarországon nemegyszer visszatérünk annak az útnak az elemzéséhez, amelyet 1956 óta megtettünk. Jelen pillanatban a központi kérdést számunkra a gazdasági problémák

jelentik, amelyek az 1974-es olajrobbanás után jelentkeztek. Magyarország éppen akkor szenvedte el a legnagyobb veszteségeket. Amikor most akarunk annyit vásárolni külföldön, mint 1974-ben, akkor ehhez hús százalékkal növelnünk kell az exportunkat. Eleinte, 1976-ig nem ismertük fel ezt a tendenciát, de már akkor is eljutottunk arra a következtetésre, hogy fékezniük kell a fejlődés ütemét. Ez abból a tényből következik, hogy éves nemzeti össztermékünk ötven százaléka importból származik. Ez az export szisztematikus növelésére szorít bennünket - tekintettel a saját szükségleteinkre, de az adósságtörlesztés kényszerűsége miatt is. Ugyanakkor termékeink nem tökéletesek és nem mindig versenyképesek. Ezért a nyugati piacokon nehézségeink vannak az eladással. Arra kényszerültünk, hogy visszafogjuk a beruházásokat, valamint az életszínvonal emelését. 1980-ra az életszínvonal egy százalékos emelését terveztük, de végeredményben - különböző okoknál fogva - még ezt sem értük el, nagy nehezen sikerült megtartuk az előző évi szintet. Idén hasonló a helyzet, erre az évre az 1980-as szint megőrzését tűztük ki célul. Problémáink vannak a népgazdaság egyensúlyban tartásával, különösen ami a külkereskedelmet, a belső egyensúlyt és az energiát illeti. Mindent annak rendeltünk alá, hogy megbirkózzunk ezekkel a gondokkal. Pártunk tavalyi kongresszusán nyíltan szövegtünk arról, hogy mindent meg kell tenni, hogy megtartsuk az elért színvonalat.

Az ország belső helyzete szilárd. A kultúra terén nincsenek jelentősebb gondjaink. A pártkongresszus programja élvezte a munkássztyál és a társadalom támogatását, annak ellenére, hogy körülbelül két év óta a gazdasági helyzet nagyon kiélezett. Mindazonáltal sikerült megállítanunk az eladósodás növekedésének rossz tendenciáit. Az emberek jobban veszik munkájukat, viszont elvárják, hogy a gazdaságszervezés is hatékonyabb legyen. Különböző gondjaink ellenére a tavalyi országgyűlési és tanácsválasztások jónak értékeljük. Hasonlóképpen vélekedünk a Szakszervezetek Országos Tanácsának kongresszusáról, amelyet tavaly decemberben tartottunk. /Hús ágazati szakszervezetünk van./ Országunk életében fontos szerepet játszik az állami vállalatok és vállalkozások népfelmozgalmal. Eldicskedhetünk azzal, hogy a mozgalom aktivistáinak létszáma nagyon magas, húszezer fő, ennek hetven százaléka pártunkon kívüli, s az összes felekezet számos papja megtalálható közöttük. Ez az arány minden szinten igaz, a központtól egészen a járási szervezetig. A népfelmozgalmak célja a szocializmus. Lengyelországgal ellentétben a katolikus egyház nálunk nincs monopolhelyzetben, az egyházzal szabályozott a viszonyunk, és a Vatikánnal fenntartott kapcsolatok is rendezettek.

Ugyanakkor nem hallgathatunk el a negatív jelenségeket sem. A szocializmus is tevékenykednek ellenzéki csoportok, noha ezek kicsik és meglehetősen elszigeteltek. Főként az értelmiség köréből verbuválódnak /például fiatal szociológusok és mások/, s némileg nyugtalanító felélénkülés figyelhető meg náluk. Ennek okát abban látjuk, hogy lefékeződött az általános növekedés országunkban. Az életszínvonal elmaradt emelése bizonyos aggodalmat vált ki a társadalomban, és ennek talaján jelenhetnek meg az elégedetlenkedő csoportok. Kétségtelenül lényeges szerepet játszik ebben a nemzetközi helyzet éleződése is - beleértve természetesen a lengyelországi helyzetet. Mindazonáltal társadalmunk túlnyomó többsége nem helyesli az ilyenfajta tevékenységet, miután egyrészt pártunk politikája tiszteletet ébreszt, másrészt pedig az emberek attól tartanak, hogy ha belső viszonyaink komplikálódnak, elveszhetik mindazt, amit eddig elérték. Mi viszont nem becsljük le az ellenzéki tevékenység különféle megnyilvánulásait. Tudjuk, hogy nálunk az emberek hallgatják a Szabad Európát, hogy különböző kapcsolataik vannak, hogy megpróbálják őket ilyen vagy olyan akciókra ösztönözni. De mindez minimális szinten mozog, egyelőre azt akarják megmutatni, hogy Magyarországon is van ellenzék. Például egy szociológus azt javasolta, hogy hozzanak létre egy munkásvédő szervezetet. Néhány író külön írószervezetet akart alakítani, de maga az írószövetség vetette ezt el, mégpedig eléggé egyöntetűen. Mindazonáltal ezek a különféle jelenségek aktívabb politikára és nagyobb éberségre sarkallnak bennünket. A lengyelországi események - ez idő szerint - annyiban pozitív hatást gyakoroltak Magyarországra, hogy még aktívabb tevékenységre készítettek minket. Érthető, hogy az, ami Lengyelországban történik, nagyon érdekel bennünket, s élénken odafigyelünk. Nem titkolom, hogy azt is mérlegeljük, miként érinti mindez országunkat, milyen veszteségeink származnak ebből. Kritikus hangok is hallatszanak, némely elvtárs, és egyszerű emberek is, felteszik nálunk a kérdést: a lengyel elvtársak hogyan képzik el a helyzet további alakulását? Hagyományos barátságunk ellenére ilyen véleményekkel is találkozunk: vajon a lengyelek nem tudják, hogy dolgozni kell? Mindez fokozott éberségre int bennünket, és egyúttal arra is, hogy a Központi Bizottság soron következő ülésén értékeljük belső helyzetünket. Ami a magyar-lengyel kapcsolatokat illeti, ezekről már számos alkalommal szót ejtettünk. Pártunkban nagyon erős a szolidaritás érzése a Lengyel Egyesült Munkáspárttal. Ez a szolidaritás szocialista tartalmú. Szeretnénk a barátságát, a jó viszonyt továbbfejleszteni, s ehhez meg is teremtnünk minden feltételt. Különböző kapcsolatainkat nem tehetjük attól függővé, hogy süt a nap vagy esik az eső, hanem ezeknek rendszereseknek és tartósaknak kell lenniük. Örömmel látunk vendégül Wojciech Jaruzelski elvtársat. Gáspár Sándor elvtárs Önökhöz készül, látogatásának időpontja immár kizárólag Önökön múlik.

Ami a gazdasági együttműködést illeti, ezzel állami szerveink nap mint nap foglalkoznak, Központi Bizottságunk pedig kész támogatni ezeket a kapcsolatokat. Fontosnak tartjuk a rendszeres szállításokat, mivel termelésünk annyira importfüggő, hogy minden egyes ilyen jellegű fennakadás komoly zavart okoz nálunk. Éppen ezért kérem Önt, Kania elvtárs, hogy a megállapodásokat betartva szállítsák ide a szént, a ként, a sót. Kövessenek el mindent, hogy eleget tegyenek ennek, s akkor mi is megteszünk mindent, hogy biztosítsuk Önöknek a szállítmányokat. Ha az országaink közötti árucserérendben zajlik majd, akkor meg fogjuk vizsgálni a Lengyelországnak nyújtandó pótlólagos segítség kérdését, amelyről ma volt szó.

A mai találkozó bizonyos reflexiókra készítet, nevezzük ezeket történelmi reflexióknak. 1956-ban, az SZKP 20. kongressza után Lengyelországban és Magyarországon hasonló helyzet alakult ki. A magyar események a végsőig elfajultak, nálunk polgárháború folyt, utcai lincselésekkel, valamint a politikai aktivisták és az állami funkcionáriusok elleni önbíráskodásokkal. Önöknel, Lengyelországban vezetői tisztségviselők leváltását követelték, nálunk meggyilkolták őket.

Nagy Imre és csoportja egészen a nemzetárálig elment. Lemondtak a párt vezetői szerepéről, ki akartak lépni a Varsói Szerződésből. Akkor nem maradt más választásunk, és kénytelenek voltunk törésre válni a dolgot a párt és a kormány vezetésében. Megszerveztük a párt és a kormány ideiglenes vezetését, és segítséget kértünk a szovjet hadseregtől, hogy megakadályozzuk a polgárháború kiteljesedését és az idegen fegyveres akciót. Ez volt a döntő lépésünk, ami megváltoztatta az események menetét 1956 novemberében. 1958 tavaszán Wladyslaw Gomulka elvtárs és köztem mérsékelt barátság állott fenn, mert a két országban másképp alakult a helyzet. Mi kénytelenek voltunk rögtönítélő bíróságokat felállítani, és letartóztatásokat végrehajtani. Mindazonáltal nem ellenzéki személyeket állítottunk bíróság elé és ítéltünk halálra, hanem gyilkosokat. Néhány értelmiségit letartóztattunk, mert az általános sztrájk szöszölői voltak, amely öt héig tartott. Hogy milyen módszerekkel harcolt a lengyel párt, azt Önök tudják a legjobban. Abban az időben az Önök párta és a mi pártunk a válság megoldásának különböző gyakorlatát alkalmazta. Nekünk a szemünkre vetették, hogy Lengyelországban szabadság van, Önöknel pedig azt mondták, hogy Magyarországon visszatér a sztálinizmus. 1957-ben hetven lengyel újságíró kívánt Magyarországra utazni, de én ebbe nem egyeztem bele, annak ellenére, hogy Gomulka elvtárs is közbenjárt az érdekükben. Akkoriban a saját revizionistáinkból is túlságosan sok volt. Később [1958 májusában] ellátogatott hozzánk Gomulka, tárgyalásokat folytattunk, majd a végén egy nagygyűlés következett. Már korábban odaadtuk egymásnak a fennálló viszonyokhoz. Nem elegendő megvásárolni még a legmodernebb berendezéseket sem. Hasonló hibát követtek el a románok. Mi viszont óvatosan nyúlunk ehhez, mindennek előtt arra törekedve, hogy legyen áru a piacon. Rendkívül szigorúan meghatároztuk, hogy ha nem nő az árumennyiség, akkor egyáltalán nem szabad emelni a fizetéseket. Jobb, ha az emberek szitkozódnak, hogy kevés a pénzük, de legalább áru legyen.

Engedje meg, hogy néhány szót szóljak Gierék elvtársáról, természetesen nem lesz ebben semmi rossz. Miután távozott posztjáról, az Ön beleegyezésével mielőbbi gyűlést kívántam neki. Gierék elvtársat a katowicei vajdasági pártbizottság első titkáráként ismertem meg, amikor 1956-t követően első ízben utaztam Lengyelországba [1960-ban]. Akkoriban Varsóban mérsékeltlen fogadtak, Sziléziában viszont emberek ezrei tódultak az utcákra, gondolom azért, mert ott jobban tetszett a keményebb magyar vonal. Később Gierék elvtárs lett a Központi Bizottság első titkára, és azt mondta nekem, hogy csak rövid ideig fogja betölteni ezt a tisztséget. Azt válaszoltam neki, hogy náiv ember, mert 1956-ban én is ugyanezt gondoltam. Amikor a pártom belül konszolidált a helyzet, nem lehet távozni. Gierék elvtárral nagyon jó viszonyban voltam, de sok kérdésben nem egyeztünk, például a nagymértékű eladósodási kedvvel. Lengyelországban az elmúlt tíz év fő hibája véleményem szerint abban rejlett, hogy túlságosan erőltették a termelésnövekedés ütemét, a modern technika túlzottan nagy importját. Mielőtt az új technikát üzembe állítjuk, előbb szolidan meg kell ismerni, hozzá kell igazítani a fennálló viszonyokhoz. Nem elegendő megvásárolni még a legmodernebb berendezéseket sem. Hasonló hibát követtek el a románok. Mi viszont óvatosan nyúlunk ehhez, mindennek előtt arra törekedve, hogy legyen áru a piacon. Rendkívül szigorúan meghatároztuk, hogy ha nem nő az árumennyiség, akkor egyáltalán nem szabad emelni a fizetéseket. Jobb, ha az emberek szitkozódnak, hogy kevés a pénzük, de legalább áru legyen.

Lengyelországra visszatérve, szeretném elmondani, hogy elfogadtuk a LEMP azon értékelését, miszerint a válság oka a párt és az állam irányításában elkövetett hibákban keresendő. Ugyanakkor néhány dologban szeretném elmondani a saját véleményemet. Itt, Magyarországon újjászületésünk alapja - s vegye figyelembe, hogy Nagy Imre idején szinte konspirációban működöttünk - egy minimális program kidolgozása volt, ami a pártot egységesítő platformmá vált. 1956 novemberében a párt gyakorlatilag nem létezett, mivel októbertől kezdve a Központi Vezetőség képtelen volt feladatait ellátni. Minden jogosítványát egy hatfős testületre ruházta át, amelynek én is tagja voltam. Ez a testület megkapta a felhatalmazást, de a valóságban ez csupán fikció volt. Október végéig a Központi Vezetőség egy heten át tanácskozott, de nem tudott egyetlen határozatot sem hozni. Szétesett a hadsereg és a belügyminisztérium is. Mindez a szovjet hadsereg bejövetele előtt történt. Ebben a helyzetben úgy határozottunk, hogy nem engedhetjük meg a párt és az állam tönkretételét.

Miközben a saját helyzetünkről beszélék, egyidejűleg azon töprengök, hogy mi is lehetne Önöknél ez a minimális platform. Az Önök helyzetében a párt a kulcskérdés. Természetesen ez az Önök belügye, de véleményem szerint ki kell dolgozni és el kell fogadni valamilyen platformot, s aki akar, csatlakozzon ehhez, aki pedig ezt nem fogadja el, annak mennie kell. 1956-ban én is azt mondtam magamnak, hogy tudnom kell, ki van velünk. Ha már az ember - kisebb vagy nagyobb csoportot felsorakoztatva maga mögé - harcba száll, akkor legalább tudnia kell, miért is küzd. Tudni kell azt is, hány emberre lehet számítani, és a terv elkészítése során realitásnak kell lenni. Vagyis nem szabad egy zászlóalj számára tervet kidolgozni, ha csak egy század tart velünk. Én azokban a nehéz időkben mindent megtettem, hogy megismerjem az embereket, hogy csak a már bizonyított emberekhez forduljak, és belőlük szerveztem egy nyolcfős kormányt, 1956 decemberéig pedig sikerült megszerveznem egy huszonnyolc fős Központi Bizottságot. A saját akaratomon kívül semmiféle megbízólevélem nem volt. Noha a LEMP nagyon rossz helyzetben van, még mindig nem olyan rosszban, mint a mi pártunk azokban az időkben. Önöknek nem kell ilyen szélsőséges eszközökhöz nyúlniuk. Véleményem szerint a lényeg az, hogy az alapvető kérdésekben egyetemes legyen a Politikai Bizottságban. 1956 decemberében a mi Központi Bizottságunk szünet nélkül három napig ülésezett, de végeredményben egy ötoldalas határozat formájában megalkottuk harci programunkat. Ebben jellemeztük az ország akkori helyzetét, megállapítottuk, hogy mi vezetett ide, s meghatároztuk, melyek a kilábalás irányai. Leírtuk, hogy aki ezzel egyetért, tartson velünk. Ez volt a platform.

A párt egysége a Központi Bizottságban kezdődik. Ha a KB-ben hat különböző vélemény van, ami az adott helyzetből való kiutat illeti, akkor erősen kétséges, hogy a válságot fel lehet-e számolni. Én mindig bátorítottam az embereket, hogy a KB plénumain ne feszélyezzék magukat. És ezért senkinek sem görbülhet meg a haja szála sem. De amint az ülést berekesztettük és elfogadtuk a határozatot, akkor a terem elhagyása után más nézetet nem lehet képviselni, akkor az egységes álláspont képviselése a kötelező. A párt az emberek önkéntes egyesülése, és aki a párt tagja, azt kötelezi a demokratikus centralizmus. A párt autonóm szervezet, s hogy ki legyen a párttitkár, azt a tagok döntenek el, ellenben a Központi Bizottság hatásköre megerősíteni vagy éppenséggel nem megerősíteni az adott titkár a posztján, mondjuk egy megyei titkár. Ha a megyei pártbizottság szembeszállna ezzel, akkor a Központi Bizottságnak jogában áll az ilyen megyei pártbizottságot feloszlítani.

Rendkívül lényeges az állam integritása, s éppen ezért nem szabad megengedni, hogy ezt az integritást bárki is szétverje. A jog meghatározza, hogy ki választhat meg embereket az egyes tisztségekre, és senki más ne tegye ezt meg. Az Önök helyzetében éppen ez az a minimum, amelyet biztosítaniuk kell.

Szeretnék szólni a párt politikájának nyitottságáról is. Úgy vélem, hogy a tömegek támogatása nélkül a párt nem létezhet. Vannak kivételes helyzetek, de normális körülmények között nyílt politikát kell folytatni, és ezt nyilvánosan kell gyakorolni. Előfordul, hogy valaki azt mondja: "le az ilyen politikával", de más viszont azt kiáltja: "éljen". Walesa a Fallacinak adott interjújában kijelentette: "lehet a tömegekkel, de ha szükséges, akkor a tömegekkel szemben is".

1956 decemberében levelet kaptam egy csepeli munkásnőtől, amelyben azt írta, hogy a férje röplaposztogatás miatt börtönben ül, akik pedig azokat a röplapokat írták, szabadlábban vannak. Azt válaszoltam neki, hogy a munkáshatalom kérdésében az íróember és az újságíró lehet ostoba, de a munkás nem. Mindazonáltal egy hét múlva ezt a munkázt kiengedték a börtönből. Akkor mint pártnak nem volt hatalmunk, de a többség a terror ellenére a szocializmus mellett állt, pedig akkoriban az ellenforradalmárok zűrzavaros állapotot teremtettek, embereket gyilkoltak. Előfordult, hogy a terrorista csoportok, az egyszerű banditák csoportjai három, sőt tízezer főt számláltak. 1957-ben a május 1-jei ünnepséget a Városligetnél kívántuk megtartani. Nyíltan megmondtuk az embereknek, hogy arra a felvonulásra senki sem jöhet szervezeten, mert az volt a célunk, hogy felmérjük, mennyien jönnek el önszántukból. És körülbelül ötszázezren jöttek el. Elhatároztuk, hogy megtörjük a felszámolhatatlannak tűnő általános sztrájkot. Amikor megindultak az első villamosok, tüzet nyitottak rájuk, de néhány nap múltán már rendben, védőőrizet nélkül közlekedtek, és beindult a termelés az üzemekben is. Ezek nagyon nehéz idők voltak a számunkra. Volt egy időszak, amikor egyidejűleg három hatalom létezett. Nagy Imre a Parlamentben ült, mi Szolnokon voltunk, az osztrák határ közelében fekvő Győrben pedig a legjobboldalibb kormány tevékenykedett. Gygekeztek sztrájkra bírni a parasztokat, de ők azt mondták, hogy vetni kell, tekintet nélkül arra, milyen kormány van.

Szerfelett fontos a lehetőségek és a rendelkezésre álló erők arányos felmérése, valamint a végleges döntés meghozatalát megelőző elemzések. Minél megfontoltabban hozzuk meg döntéseinket, annál kisebb árat kell fizetnünk értük. Ehelyett szeretném megemlíteni az Önök szerencsétlen áremelési kísérletét 1976-ból. Mi a saját áremelésünk hosszú hónapokon keresztül készítettük elő, s ezt nyíltan tettük. Önöknél erről az 1976-os áremelésről valószínűleg csak egy szűk csoport döntött a vezetésben, amely mindenáron meg akarta előzni a mi áremelésünk bejelentését, annak ellenére, hogy tájékoztattam Giereket elvtársat a nálunk bevezetendő új árak előkészítéséről. Emlékszem, hogy amikor Önöknél visszavontuk az áremelést, kijelentettem, hogy Lengyelország kormányozhatatlan állammá válhat. Nem szabad ilyen döntéseket hozni titokban, ráadásul teljesen megalapozatlanul. De érthetően az is, hogy ha már nyilvánosan bejelentették az áremelést a kormány nevében, miért vonják azt utána vissza. Így nem lehet kormányozni. Kendőzetlenül beszélék ezekről a dolgokról, s kérem, ne haragudjanak meg az őszinteségemért. Minden egyes döntést át kell gondolni, felsorakoztatni az embereket álláspontunk mögé, és feltétlenül előre tájékoztatni kell őket, még akkor is, ha előzetesen nem sikerült meggyőzni az egész társadalmat. Nyíltan kell tevékenykedni.

Lengyelországban háromféle szakszervezet működik, de nem az ő tisztük meghatározni, hogy ki legyen a párttitkár vagy a rendőrfőkapitány. Az ilyesfajta gyakorlat szentesítése az állam szentesítését eredményezheti. Nem az a rossz, hogy [Jacek] Kuroń szabadlábban van, vagy más alkalommal a börtönben, hanem hogy a vezetésnyére odafigyelnek az emberek. Nem az egyes személyeket kell elszigetelni, hanem a nézeteket. Természetesen vannak határok, amelyeket nem szabad átlépni, s ha valaki ezt mégis megteszi, akkor szigorúan büntetni kell. Lengyelországnak jelenleg ajtaja-ablaka nyitva áll. Különböző emberek vannak Önöknél, a jobboldaliaktól a liberálisokig. Én a demokratikus centralizmus híve vagyok, de ne feledkezzenek meg ezekről az emberekről sem, s ha az osztályellenség támadása kibontakozik, akkor nem lehetünk megértőek. Saját tapasztalatainkból tudom, hogyan ütötték a kommunisták gyerekeit, hogyan gyilkoltak meg embereket, közöttük olyanokat is, akik csak véletlenül keveredtek oda. Nincs humanizmus, amikor a tömeg megindul. Ahogy én tudom, Önöknél az aktivisták között sokan vannak, akik féltik magukat és családjukat. A helyzet kiéleződhet Önöknél, és ezért megértéssel kell kezelni ezeket az óvatosságot, nem pedig elítélni őket. Vannak Lengyelországban is olyanok, akik szívesen vennék a baráti hadseregek segítségnyújtását, és hasonlóan vélekedik néhány NATO-vezető is. Tudom, hogy Lengyelországban némelyek örülnének, ha a testvéri országok egyesített fegyveres erői állítanák helyre a rendet. Ebben a kérdésben a mi álláspontunk világos: a testvéri Lengyelországnak saját magának kell megvédenie a szocializmust és megtalálnia a megfelelő megoldást. Ez szolgálja igazán a mi érdekeinket és a Szovjetunió érdekeit is. De Lengyelország szocialista ország, a közösség tagja, s ez az a határ, amit nem szabad átlépni. Ha Önöknél néhány elvtárs a testvéri segítséget várja, akkor erre azt szeretném mondani, hogy 1956-ban mi azért fordultunk a szovjet hadsereghez, mert nem voltak egyéb kipróbált módszereink. Gyorsan kellett cselekednünk. Akkor arra kértem a szovjet elvtársakat, hogy egységeik legyenek passzívak, lehetőleg maradjanak a laktanyákban. Ezzel egyidejűleg saját egységeket kezdtünk létrehozni, rendőrtisztekből álló rendfenntartó századokat, az 1917-es októberi forradalom idején felállított alakulatok mintájára. Abból indultunk ki, hogy jobb, ha valakit a saját honfitársa ütlegel, mintha ezt szovjet katonának tennék. Segítségét kértünk, meg is kaptuk, de minden politikai kérdést magunknak kellett megoldanunk. Így hát az Önök problémáit sem fogja senki megoldani maguk helyett. Önök jobb helyzetben vannak, mint mi annak idején, s ha Önök egyesítik erőiket és határozottabban lépnek fel, akkor saját maguk fogják megoldani a nehézségeket. És akkor még a pártonkívüliek is támogatni fogják az Önök szocialista Lengyelországiért folytatott harcát. Azt hiszem, hogy a támogatók között nem kevés pap is lesz.

A párt a legfontosabb kérdés. Önök most a pártkongresszust készítik elő, de oda kell figyelniük arra, hogy ezen a kongresszuson ne történjenek majd visszafordíthatatlan dolgok, különösen azért, mivel az Önök pártjában szociáldemokrata törekvések is érzékelhetők. Nekünk 1956-ban először tiszta helyzetet kellett teremtenünk. Felhívással fordultunk a nemzethez - négyen írtuk alá azt a felhívást. Tízfős szervezőbizottságot hoztunk létre, később egy huszonnyolc fős Központi Bizottságot, s előlről kezdtük a párttagok toborzását. A korábbi kilencszázezer párttagból kétszázharminchatezret igazoltunk. És akkor a pártba új emberek kezdtek belépni, mondván, hogy ilyen nehéz helyzetben senki sem vádolja majd őket karriervágygal. Ez a kétszázharminchatezert elvtárs nagyobb erőt képviselt, mint a korábbi kilencszázezeres párt. 1957 májusában összehívtuk a parlament ülészakát, ahol körvonalaztam elképzeléseinket, valamint megerősítették a kemény módszerek alkalmazását. 1957 júniusában országos pártértekezletet szerveztünk, 1959-ben - immár egy konszolidált pártot tudva magunk mögött - megrendeztük a kongresszust. Természetesen lehet, hogy Önöknél más a helyzet, és nyilván saját maguk tudják a legjobban, mikor is kell összeválni a pártkongresszust. A legfontosabb a világos és nyílt platform kidolgozása. Ha szükséges, akkor a Központi Bizottság ülésezzen akár néhány napig is, de határozzon meg egy ilyen platformot. Ez legyen a kezdet. A párt programja és annak minősége az elsődleges. Minél egyértelműbben húzza meg a párt a határokat, ameddig a különféle erők elmehetnek, annál gyorsabban lehet majd rendet teremteni. És ezt világosan meg kell mondani, az egész nemzetnek. Már csak azért is, mert Lengyelország túlságosan sokáig nem létezhet ebben a lázas állapotban.

Stanislaw elvtárs, kérem adja át szívélyes üdvözlőmet az Önök Központi Bizottságának, valamint azt a meggyőződésemet, hogy a lengyel kommunistáknak maguknak kell megoldaniuk saját problémáikat. Ezt alapvető jelentőségű dolognak tartjuk. Tegyék meg ezt, még akkor is, ha kénytelenek lesznek átcsoportosítani az erőket és igazolni a párttagokat. /Kádár János elvtárs fellépése két órán át tartott./

Jegyzetek alapján leírta: Zbigniew Regucki

Fordította: Tischler János

Címkék:

[Lengyel Egyesült Munkáspárt](#) ^[2]

[Szolidaritás](#) ^[3]

[LEMP](#) ^[4]

[MSZMP](#) ^[5]

[Jaruzelski](#) ^[6]

[Kádár János](#) ^[7]

[Kania](#) ^[8]

[1956](#) ^[9]

Kiadás: 4. évfolyam (2004) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/negyedszazaddal_kesobb_1981es_tortenelmi_visszatekintes_1956ra.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/negyedszazaddal_kesobb_1981es_tortenelmi_visszatekintes_1956ra.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/lengyel-egyesult-munkaspart>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szolidaritass>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/lemp>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/jaruzelski>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-janos>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kania>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/1956>